Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U001635

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 09-05-2025

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ № 43/01-16 від 14.07.2025

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Капцова Тетяна Петрівна
2. Tetiana Kaptsova

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 081

Назва наукової спеціальності: Право

Галузь / галузі знань: право

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Право

Дата захисту: 26-06-2025

Спеціальність за освітою: Правознавство

Місце роботи здобувача: Господарський суд міста Києва

Код за ЄДРПОУ: 05379487

Місцезнаходження: вул. Б. Хмельницького, 44-в, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 9049

Повне найменування юридичної особи: Донецький національний університет імені Василя Стуса

Код за ЄДРПОУ: 02070803

Місцезнаходження: вул. 600-річчя, буд. 21, Вінниця, Вінницький р-н., 21021, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

Код за ЄДРПОУ: 19485263

Місцезнаходження: вул. Раєвського, буд. 23-а, Київ, 01042, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія правових наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 10.89.35

Тема дисертації:

1. Застосування інституту аналогії в господарському судочинстві.
2. Application of the institute of analogy in commercial litigation.

Реферат:

1. Дисертацію присвячено комплексному дослідженню правових проблем застосування інституту аналогії в господарському судочинстві. З'ясовано, що сучасне господарське життя є дуже динамічним, характеризується постійним виникненням нових господарських відносин, при цьому законодавче регулювання відстає від практичних потреб. За таких умов юридична аналогія виступає засобом віднайдення балансу між сприянням інноваціям та забезпеченням стабільності і послідовності правового регулювання. У дисертації виділено різні рівні розуміння аналогії залежно від сфери її застосування: (1) аналогія як компонент інтелекту; (2) аналогія як особливість юридичного мислення загалом; (3) аналогія як тип міркування в правовій системи загального права; (4) аналогія як інститут континентальної правової системи, та визначено ключові характеристики аналогії на кожному з рівнів. Визначено і систематизовано спільні та відмінні риси аналогії у системі загального права та континентальній правовій системі. Розглянуто використання аналогії для цілей правового регулювання нових ситуацій та реформування законодавства на

прикладі вирішення спорів, пов'язаних з віртуальними активами (криптоактивами). Визначено основні аспекти впливу аналогії на ефективність господарського судочинства. З'ясовано, що умовою застосування аналогії є наявність прогалин у праві, прогалини в праві відмежовано від юридичної колізії та помилки у праві. Проведено класифікацію правових прогалин шляхом виділення видів таких прогалин за низкою критеріїв, визначено відмінності між звичайною прогалиною (лакуною) та законодавчим упущенням. Встановлено, що застосовуючи аналогію, суд здійснює саме подолання прогалини, тоді як усунення прогалини є виключною прерогативою законодавця. Визнання можливості усунення прогалин судом є недоцільним, оскільки: а) практика навіть Верховного Суду не є послідовною; б) вирішення судом конкретної справи за аналогією не завжди усуває необхідність виправлення недоліків правового регулювання законодавцем. Визначено, що теоретична концепція безпрогальності права (з огляду на дію принципу верховенства права) не виключає ситуацій неврегульованості певних суспільних відносин конкретними правовими нормами, що обумовлює необхідність застосування аналогії. Обґрунтовано, що суб'єктами застосування аналогії закону є як суд, так і інші суб'єкти правозастосування (зокрема, третейський суд, міжнародний комерційний арбітраж), однак застосування аналогії судами та іншими суб'єктами має різну правову природу та правові наслідки. Аналогію відмежовано від розширювального тлумачення правових норм, субсидіарного застосування правових норм та прецеденту. Систематизовано відмінності між прецедентом в системі загального права та юридичною аналогією в континентальному праві. Досліджено подібність правовідносин як ключову умову застосування аналогії закону. Встановлено, що підхід щодо визначення подібності правовідносин, згідно з яким подібність слід оцінювати за змістовим, суб'єктним та об'єктним критеріями, є формальним, а ці критерії – недостатніми, коли їх наявність не пояснюється, а просто констатується. Сама по собі схожість не пояснює, чому умовивід за аналогією є раціонально переконливим. Пропонується використовувати раціональну модель застосування аналогії, згідно з якою правило слід застосовувати до справи, якщо, і тільки якщо, підстави застосування переважають підстави незастосування. Визначено систему правових принципів, які мають головне значення для застосування аналогії права: (I) загальноправовий принцип верховенства права, і передусім така його складова, як принцип правової визначеності; (II) принципи господарського права як галузеві принципи: принцип забезпечення захисту всіх суб'єктів господарювання та соціальної спрямованості економіки; принцип економічної багатоманітності; принцип захисту конкуренції у господарській діяльності; принцип підтримки національного товаровиробника з урахуванням міжнародно-правових зобов'язань України; принцип недопущення господарських зв'язків з державою-агресором (державою-окупантом); (III) загальні засади цивільного законодавства, визначені статтею 3 ЦК України, передусім справедливість, добросовісність і розумність. Досліджено зворотній зв'язок між принципом розумності і аналогією а саме, застосовуючи аналогію, суди справляють вплив на розвиток і уточнення стандарту розумності.

2. The thesis is dedicated to a comprehensive study of the legal issues surrounding the application of analogy in commercial litigation. The author argues that modern commercial life is highly dynamic, characterized by the constant emergence of new commercial relationships, while legislative regulation often lags behind practical needs. In these conditions, legal analogy serves as a tool to balance the promotion of innovation with the stability and consistency of legal regulation. The dissertation identifies different levels of analogy depending on its field of application: (1) analogy as a component of intelligence; (2) analogy as a characteristic of legal reasoning in general; (3) analogous reasoning in the common law system; and (4) analogy as an institute in the continental legal system. Key characteristics of analogy are defined at each of these levels. The study outlines and systematizes the similarities and differences in the application of analogy within the common law and continental law systems. It explores the use of analogy for regulating novel situations and reforming legislation, using disputes over virtual assets (crypto assets) as an example. The main aspects of analogy's impact on the efficiency of commercial litigation are defined. The dissertation establishes that the application of analogy requires the presence of legal gaps and distinguishes these gaps from legal conflicts and errors. It provides a classification of legal gaps according to different criteria, and highlights differences between ordinary gaps (lacunae) and legislative omissions. It argues that while courts use analogy to address these gaps, filling them remains the exclusive prerogative of the

legislature. Recognizing that courts can fill such gaps is deemed impractical because (a) even the Supreme Court's practices are inconsistent, and (b) resolving a case through analogy does not eliminate the need for legislative correction of legal deficiencies. The theoretical concept of a "no-gaps" doctrine (considering the principle of the rule of law) does not preclude the possibility of situations in which specific legal norms do not cover certain social relationships, thus necessitating the use of analogy. The dissertation identifies a system of legal principles that are essential for applying legal analogy: (I) the general legal principle of the rule of law, particularly the principle of legal certainty; (II) the principles of commercial law, including the protection of all business entities, the social orientation of the economy, economic diversity, the protection of competition in business activity, support for domestic producers considering Ukraine's international obligations, and the prohibition of business relations with an aggressor state; and (III) the general principles of civil law, especially fairness, good faith, and reasonableness, as defined in Article 3 of the Civil Code of Ukraine. The study examines the interrelationship between the principle of reasonableness and analogy: by using analogy, courts influence the development and refinement of the standard of reasonableness. When legal issues arise in new areas such as online platforms or artificial intelligence, courts use analogy to extend the concept of reasonableness. While reasonableness is inherently a flexible standard, analogy helps maintain consistency in legal approaches. Since reasonableness depends on context, analogy provides flexibility for interpreting the standard across different situations, while ensuring objectivity in legal decisions. Thus, analogy balances the open nature of reasonableness with the need for predictable legal outcomes. Differences between analogy and judicial discretion are systematized, and the study argues for the feasibility of using analogy in procedural law.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:
- 1. Капцова Т.П. Прогалина в праві як передумова застосування юридичної аналогії. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 3. С.90-98. DOI https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.3.15 URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/3/16.pdf
- 2. Bakalinska O., Honcharenko O., Kaptsova T., Babadzhanian H. Advocacy of competition in the world and Ukraine: comparative characteristics. AJEE 2022. № 4. (16). DOI https://doi.org/10.33327/AJEE-18-5.4-n000428 URL: https://ajee-journal.com/upload/attaches/att_1666107248.pdf
- 3. Капцова Т.П. Теоретичні засади застосування аналогії в господарському праві. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. №12. С. 144-146. DOI https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-12/34 URL: http://lsej.org.ua/12_2023/34.pdf
- 4. Капцова Т.П. Застосування суддівського розсуду у разі застосування аналогії в господарському судочинстві. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія юридичні науки. 2023. № 6. С. 9-14. DOI https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2023-6-2. URL: https://lj.journal.kspu.edu/index.php/lj/article/view/405/370
- 5. Капцова Т.П. Співвідношення інституту аналогії з суміжними способами подолання прогалин в господарському судочинстві. Право і суспільство. 2023. № 6. С. 129-135. DOI https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.6.19 URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/6_2023/19.pdf

- Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:
- 6. Капцова Т.П. Аналогія закону та аналогія права в господарських правовідносинах. Правове забезпечення ринкових відносин в умовах громадянського суспільства: збірник наукових праць. Випуск 4. К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2021.С. 176-184.
- 7. Капцова Т.П. Особливості застосування аналогії в господарському судочинстві. Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 22-23 грудня 2023 року. Львів-Торунь: 2023. С. 123-126.
- 8. Капцова Т.П. Застосування аналогії права в господарському судочинстві – шлях до забезпечення правової визначеності. Становлення і розвиток правової держави: проблеми теорії і практики матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції, м. Миколаїв, 21 грудня 2023 року. Львів-Торунь: 2023. С. 24-28.

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези; проєкти нормативно-правових документів

Соціально-економічна спрямованість: підвищення ефективності господарсько-правових засобів попередження і припинення контрафакції у сфері промислової власності.

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0122U002491

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бакалінська Ольга Олегівна

2. Olga Bakalinska

Кваліфікація: д. ю. н., професор, 12.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1092-0914

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?user=qIpD4NgAAAAJ&hl=ru; SCOPUS: 57216429013; WoS: M-2514-2016

Повне найменування юридичної особи: Міністерство закордоних справ України

Код за ЄДРПОУ: 00026620

Місцезнаходження: Михайлівська площа, 1, Київ, 01018, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Кабінет Міністрів України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Рєзнікова Вікторія Вікторівна

2. Victoria Reznikova

Кваліфікація: д. ю. н., професор, 12.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0149-0710

Додаткова інформація: Scopus Author ID: 57006564600; Web of Science Researcher ID: O-4799-2018

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070944

Місцезнаходження: вул. Володимирська, буд. 60, Київ, 01033, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Деревянко Богдан Володимирович

2. Bogdan Derevyanko

Кваліфікація: д. ю. н., професор, 12.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7408-8285

Додаткова інформація: Scopus Author ID: 57200123478

Повне найменування юридичної особи: Державна установа "Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова Національної академії наук України"

Код за ЄДРПОУ: 13530946

Місцезнаходження: бул. Тараса Шевченка, буд. 60, Київ, 01032, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Дорошенко Ліна Миколаївна

2. Lina Doroshenko

Кваліфікація: д. ю. н., доцент, 12.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9748-6358

Додаткова інформація: Scopus Author ID: 57214798580

Повне найменування юридичної особи: Донецький національний університет імені Василя Стуса

Код за ЄДРПОУ: 02070803

Місцезнаходження: вул. 600-річчя, буд. 21, Вінниця, Вінницький р-н., 21021, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Стаднік Ірина Василівна
2. Iryna Stadnik

Кваліфікація: д. ю. н., 12.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8047-3697

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=LoPPAPoAAAAJ

Повне найменування юридичної особи: Донецький національний університет імені Василя Стуса

Код за ЄДРПОУ: 02070803

Місцезнаходження: вул. 600-річчя, буд. 21, Вінниця, Вінницький р-н., 21021, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Коваль Ірина Федорівна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Коваль Ірина Федорівна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Солобут Ольга Сергіївна
Реєстратор	УкрІНТЕІ
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна